

BUTLLETÍ del GRUP d'ESTUDIS SITGETANS

Any XXXI

Agost del 2006

Nº 118

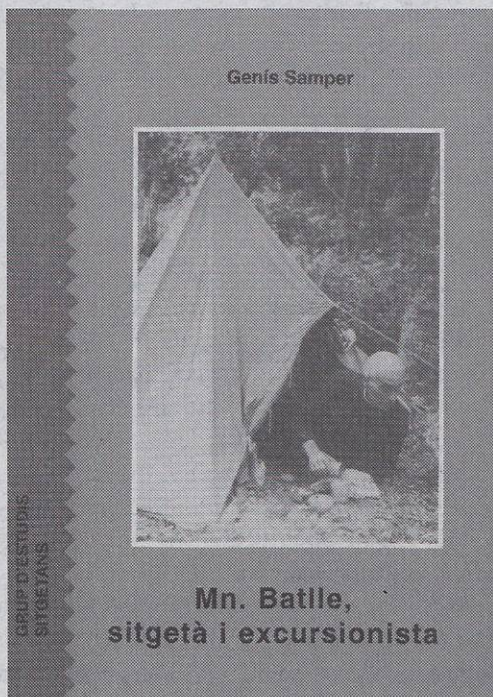
El quadern de Genís Samper *Mossèn Batlle, sitgetà i excursionista **

Antonieta Montserrat i Robert

Cal considerar oportuna per tres motius la publicació d'aquest quadern sobre mossèn Batlle per part del Grup d'Estudis Sitgetans. El primer és que l'any passat féu cinquanta anys de la mort de mossèn Antoni Batlle, una persona a qui Catalunya ha d'agrair una total dedicació als joves. Cal recordar-ho i conservar-ho, i en aquest quadern tenim, un recull ordenat de la seva trajectòria a partir dels seus inicis sitgetans. És, doncs, un homenatge al nostre compatriota.

Per altra part, l'any vinent, el 2007, farà 100 anys que un general anglès, sir Baden Powell, organitzà a l'illa de Brownsea, a Anglaterra, el primer campament escolta, com a experiència educativa per a nois. A Baden Powell el movia l'interès de preparar ciutadans útils, responsables i decidits a servir els altres. Al cap de tres anys, Baden Powell va deixar l'exèrcit i es va dedicar totalment als seus *boy scouts*. Les noies guies van iniciar-se més tard, el 1912. Avui, l'escoltisme i el guiatge han canviat de forma, s'han adaptat a nous reptes, però conserven la seva arrel educativa.

Un tercer aspecte a destacar en relació a aquesta publicació és que s'ha imprès a l'Eco de Sitges, periò-

dic que ha seguit molt d'a prop la trajectòria de mossèn Batlle: els seus estudis de teologia, la seva ordenació sacerdotal i la seva missa nova a Sitges, descrita amb tot detall. El 4 de desembre de 1955, pocs dies després de la mort del mossèn, l'Eco va publicar una àmplia necrològica, la fotografia del mossèn -la tan coneguda de les ulleres- i diversos articles que destacaven la seva personal vinculació amb Sitges.

Aquest homenatge de l'Eco a la figura del mossèn va costar al seu director, Josep M. Soler i Soler, un enfrontament amb les autoritats provincials -era l'any 1955- amb el perill de tancament del periòdic. Però Josep Soler no s'espantà.

A la setmana següent, l'Eco publicà una esquela invitant els sitgetans als funerals que se celebrarien a la parròquia de Sitges. I encara, el 8 de gener del 1956, va sortir una nota dels funerals celebrats a Santa Maria del Mar.

Són dades, a més de moltes altres, que podreu trobar a diferents articles sobre mossèn Batlle, publicats a l'Eco l'any 1975, en el vintè aniversari de la seva mort, per Jacint Picas, Semprònio -pseudònim d'Avel·lí Artís-, Tirant -pseudònim de Ramon Planes-, Ignasi M^a

* Aquest text correspon a la presentació del quadern en el Grup d'Estudis Sitgetans el 22 d'abril del 2006.

Muntaner i altres.

Per aquests tres motius, i segurament pot haver-n'hi d'altres, la publicació d'aquest quadern arriba en unes dates assenyalades.

L'autor

L'autor, Genís Samper, descobrí l'escoltisme l'any 1951, durant els seus estudis eclesiàstics, gràcies a un llibre, molt en voga en aquells anys, la *Formación religiosa de los jóvenes*, de l'hongarès Tihamer Toth. Un capítol donava a conèixer l'escoltisme com una pràctica adequada per a la formació integral dels joves.

Aquell mateix any 1951, va venir de professor al col·legi dels escolapis de Sitges. L'any 1954 funda un primer estol de llobatons a Igualada, a l'Agrupament Jaume Caresmar, i el mes de novembre d'aquell any, va conèixer, amb els seus llobatons, mossèn Antoni Batlle, ja molt malalt. El 1971 va ser nomenat consiliari general de Minyons Escoltes i tres anys més tard també de les Guies Sant Jordi. El 1986, conjuntament amb altres ex-escoltes, l'Associació d'Antics i Amics de Minyons escoltes i Guies sant Jordi de Catalunya i en va ser consiliari durant dotze anys.

També s'ha encarregat d'organitzar alguns dels homenatges que s'han fet al mossèn: l'any 1975 el de l'aniversari de la seva mort, a Santa Maria del Mar, el mateix any, en el mes de novembre, l'Assemblea del Moviment Scout Catòlic, el de la presentació del relleu escultòric de mossèn Batlle, acompanyat d'un noi escolta, a la façana del monestir de Montserrat i el 1992 la publicació, juntament amb Albert Manent, de la *Miscel·lània d'homenatge a Mossèn Antoni Batlle*, promoguda per l'Associació d'Antics i Amics de Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya.

D'entre aquests actes, cal remarcar que en el novembre de 1975, vintè aniversari del traspàs del mossèn, va promoure que l'Assemblea del Moviment Scout Catòlic, que agrupa les associacions d'escoltisme catòlic d'arreu de l'estat, es celebrés a Sitges com a homenatge a la figura del mossèn i remarcant el seu naixement a la vila. Aquí, li van retre homenatge representacions de l'escoltisme d'arreu de l'estat espanyol, es va celebrar un concert al Retiro per la Coral Sant Jordi i una festa, tipus foc de camp, al Prado, on van actuar els escoltes i guies de Sitges.

Finalment, el passat mes de novembre de 2005, convidat pels organitzadors del Cinquantenari de la creu de Sant Isidre, va fer una conferència a la Biblioteca Popular Santiago Rusiñol, el text de la qual correspon al contingut del quadern que avui presentem.

El quadern *Mossèn Batlle, sitgetà i excursionista*

En l'obra que estem presentant, convé destacar en primer lloc que Genís Samper posa èmfasi en el fet que

mossèn Batlle va ser fill de Sitges. Potser en altres publicacions sobre el mossèn el lloc de naixement és una cita al començament i prou, però en aquesta, en Genís comença amb una descripció de l'ambient sitgetà de la segona meitat del segle XIX i com es vivien a Sitges altres fets i situacions. Citant Emerencià Roig, comença així: "Sitges només estava ple de sitgetans. Tothom es coneixia. Estiu i hivern es veien les mateixes cares".

Només llegir aquestes frases, somiem en un altre Sitges, idíl·lic. Però no ho era tant, perquè també descriu els desastres del 1885 i les crisis de Cuba, on el pare de mossèn Batlle tenia negocis, concretament a la província d'Oriente. Descriu el casament dels seus pares, Fèlix i Escolàstica.

En Genís Samper sap recrear les circumstàncies que podrien haver estat les de la vida del mossèn al seu poble, amb la seva família, els inicis de la seva vocació sacerdotal, els seus possibles contactes amb el rector d'aquell temps, mossèn Josep Bricullé. Fa una descripció idealitzada del tracte entre el rector i l'escolà Antoni Batlle, semblant a la que l'autor deu haver trobat moltes vegades en el seu mestratge de nois i noies: saber guiar sense imposar-se, vetllar amb finor l'esperit.

Segueix la seva anada al seminari de Taragona, la primera missa de mossèn Batlle al seu poble, explicada amb tants detalls que sembla que hom s'hi trobi. Aquesta primera part del mossèn al seu poble es fa ben curta: ens porta a imaginar com es vivia a Sitges en aquells anys; i les influències sobre la vila de les diferents situacions sociopolítiques de l'època. L'arribada del tren i els desastres de Cuba i Filipines. L'estètica modernista. La carretera de les Costes i les ànsies de progrés que es palpaven per tot arreu, i també a Sitges. Aquest era el món on va néixer i va créixer mossèn Batlle.

Mossèn Antoni Batlle i Mestre

El quadern de Genís Samper ens fa descobrir també com era mossèn Batlle. Vegem-ne un tros: "Un dia Mossèn Batlle se'n va anar d'excursió. Fou per un motiu que ell mateix recordà a arrel de la mort del doctor Carreras: «Jo era mestre de capella de Gràcia, amb una escolania, i de resultes d'això vaig anar a parar al Centre Moral. Allà vàrem organitzar un catecisme, amb esplai, excursions, etc. I un bon dia tres dels 'grossos' van començar a faltar. On aneu? A excursions. Però nosaltres també en fem. Són diferents. Com...? I era que anaven amb en Batista. Sincerament: l'únic mèrit meu en aquell moment va ser no renyar-los, sinó esbrinar què era allò que els atreïa tant». Amb vuit línies, en Genís ens fa veure un mossèn Batlle d'idees obertes. No era home de fer capelletes.

Va saber anar al terreny dels altres, dels nois, per sumar esforços amb Batista i Roca que havia fundat els Minyons de Muntanya.

A mossèn Batlle li van agradar els plantejaments d'aquest educador català i a partir d'aleshores va dedicar els seus esforços a crear agrupaments catòlics dintre dels Minyons de Muntanya. En aquesta tasca el mossèn no va estar sol. Va saber trobar per a aquell escoltisme naixent, uns bons padrins. Els nois i els seus pares podien estar tranquils.

Ens ho confirma haver aconseguit de Vidal i Barraquer, cardenal de Tarragona, el permís, vingut de Roma, per a dir missa en els campaments, en plena natura. No ho va demanar al seu bisbe: el mossèn sabia per on s'havia de bellugar. Ell mateix es va fer una tenda capella amb un altar portàtil, i la primera missa que va celebrar a l'aire lliure va ser en presència de més d'un centenar de nois acampats. Hi eren presents el cardenal de Tarragona, els bisbes de Perpinyà, Vic i Solsona, altres personalitats com Batista i Roca, i institucions que volien acompanyar el mossèn i els seus nois en aquest fet insòlit i important per a l'escoltisme català. Va ser el 20 d'agost de 1933.

Passaren tres anys. L'escoltisme catòlic s'anava estenent per Catalunya, com per altres llocs d'Europa. I l'estiu del 1936 l'agrupament del mossèn va anar a la vall Ferrera. L'objectiu era pujar a la pica d'Estats, de 3.143 metres d'alçada. No hi pujaren perquè sí, per fer un cim més, sinó perquè era el més alt de Catalunya. L'escoltisme de mossèn Batlle era cristià i també català. En baixar de la pica d'Estats, a la vall Ferrera es trobaren que, en aquells pocs dies, Espanya s'havia dividit en dues. A uns els deien "rojos", a uns altres "feixistes".

Què podia fer mossèn Batlle amb aquell grapat de minyons a la vall Ferrera i uns pares angoixats a Barcelona? Sobretot mantenir la calma, pensar i actuar. El 13 d'agost, després d'haver aconseguit autocars i salconduits, arribaren tots a Barcelona i cada noi pogué tornar a ser a casa seva. Un pagès d'Àreu, a la vall Ferrera, va dir que en aquells dies mossèn Batlle havia donat testimoni de joia, d'esperança, de responsabilitat i d'amor al proïsme.

A Barcelona, mossèn Batlle va estar a punt de ser empresonat. Es va salvar perquè hi va ser present una bona persona, Marc Aureli Vila, en el moment just. Una vegada lliure, decidí anar a Ginebra, on residia el cardenal Vidal i Barraquer. Allà va aprofitar el temps recollint material per a l'escoltisme. Observà els escoltes de Ginebra i els scouts de França i aprengué jocs i cants pensant en la seva tornada a Barcelona.

Finalment, va decidir entrar a l'Espanya franquista pel país basc, però no va ser una tornada gens tran-

quil·la. Va ser empresonat per republicà i separatista. Aquest cop va ser el doctor Gomà, arquebisbe primat de Toledo, mestre seu al seminari de Tarragona, qui intervingué a favor d'ell. Acabada la guerra a Catalunya, arribà a Barcelona malalt i desfet però no derrotat. Es proposà continuar encenent focs de camp. Així ho va fer des de l'any 1941, intentant acollir-se a la protecció de l'Església oficial que no acabà, però, mai de fer-li costat obertament.

L'any 1953, en el mes de maig, van passar en el Montnegre uns fets prou coneguts. No fa gaire, el mes passat, es van explicar per televisió en el programa *Pecats capitals*, com a il·lustració del pecat de superbia de la Guàrdia de Franco, que assaltà al matí un campament escolta on era mossèn Batlle amb de 300 nois. La serenitat del mossèn va evitar mals majors.

Els nois no patiren cap mal físic, però el mossèn quedà molt afectat i se li reproduí una antiga malaltia que li incapacitava els moviments. Però no es rendí. Ajudat pels seus amics i els nois anava cada tarda al casal dels escoltes, els ajudava i els aconsellava.

Volia que la feina es fes ben feta i que hi hagués una organització acurada dels campaments. A la primavera del 1955 assistí a una acampada de Pasqua i després no es va poder estar d'escriure una nota als caps, en què, entre altres coses, deia: "*El principal en un campament és el menjar. Malgrat que la meva missió és religiosa us ho torno a dir: que els caps mirin si els minyons de la seva patrulla tenen una obertura sota el nas, amb unes dents a dins, que les examinin i veuran que no corresponen a un animal herbívor, sinó que hi ha queixals i ullals per a la carn i tota mena de menjar. I que si han de passar el dia badallant, ni les instal·lacions ni els jocs, ni el foc, no tindran cap gràcia*". Va ésser exigent amb ell mateix i amb els seus col·laboradors fins l'últim moment.

El penúltim capítol del quadern que presentem es refereix a la inauguració de la creu de Sant Isidre. Com he dit abans, Genís Samper s'interessa molt a destacar la relació de mossèn Batlle amb Sitges, el seu poble. Josep A. Casanova, president de l'Agrupació Muntanyenca, convidà el mossèn i els seus minyons a l'acte de la inauguració de la creu. El mossèn ja no es podia moure però va respondre que hi anirien els seus nois. Genís reproduceix la carta que va dirigir a Josep Casanova. És una mostra d'elegància espiritual i concreció i un document que val la pena que s'hagi reproduït en aquest quadern. En Genís també explica detalladament com va anar tot. Els nois van ser-hi i la corona de llorer del mossèn també.

Fou l'última relació, en vida, del mossèn amb els seus convilatans. El 26 de novembre de 1955 a dos quarts d'onze de la nit moria mossèn Batlle. Aquella

tarda li havia arribat el nomenament de Consiliari Diocesà d'Escoltisme. L'Església oficial no va ésser mai generosa, ni justa, ni valenta amb el mossèn. L'Alcalde de Sitges, Antoni Almirall, representant el poble i desafiant les crítiques dels addictes al règim, va assistir a l'enterrament a la parròquia del Pi de Barcelona. La parròquia de Sitges li féu un funeral el 16 de desembre.

Sitges també ha estat a l'alçada, en altres ocasions, quan s'ha tractat de mossèn Batlle. El 24 de gener de 1982 l'ajuntament, el primer ajuntament democràtic,

va inaugurar la plaça de Mossèn Antoni Batlle, al costat sud del temple de Sant Joan, al poble Sec. I avui, al migdia s'ha descobert una làpida commemorativa a la casa del carrer de Bonaire, on va néixer.

Com a conclusió vull destacar que quan Mossèn Batlle ens deixà, en el mes de novembre de 1955, ja hi havia a Sitges una primera colla de nois que es reunia amb mossèn Bogunyà, vicari en aquell moment de la parròquia, per iniciar el que des de fa cinquanta anys és l'Agrupament Escolta i de Guies Sant Jordi Nostra Senyora del Vinyet. Esperem que sigui per molts anys.

Memòria de les activitats del Grup d'Estudis Sitgetans des del 12 de gener de 2005 al 16 de febrer de 2006

Miquel Marzal i Ortiz
Secretari del GES

A data d'avui, l'entitat està formada per 336 socis. Des de la passada assemblea s'han produït 16 altes i 2 baixes. La junta directiva s'ha reunit un total de 10 vegades.

Actes organitzats pel GES

El 19 de febrer de 2005: conferència a càrrec de Josep Cruanyes, advocat i historiador sobre "Els papers de Salamanca, història d'un espoli". Féu la presentació Lluís Jou i Mirabent.

El 26 de febrer de 2005: conferència a càrrec de Ramon Folch, doctor en Biologia, director general d'ERF i president del Consell Social de la Universitat Politècnica de Catalunya sobre "L'ús i l'ocupació de l'espai litoral",

El 19 de març de 2005: conferència a càrrec de Josep Milan i Miquel Marzal sobre "Els misteris de Sitges, pas a pas: iconografia i història de les imatges procesionals de la Setmana Santa sitgetana"

El 2 d'abril de 2005 presentació del quadern número 46 del GES, *Les caramelles de Sitges*, d'Albert Soler i Marcé, a càrrec de Miquel Marzal i Ortiz.

El 23 d'abril de 2005 establiment d'un punt de venda de llibres i quaderns de l'entitat al passeig de la Ribera, durant la diada de Sant Jordi.

El 30 d'abril de 2005: conferència a càrrec de Jofre Vilà i Soler sobre "Enigmes i interrogants a l'entorn de

Sitges".

El 21 de maig de 2005: presentació del llibre *vital y muerte de la República española* de Henry Buckley, a càrrec de Frederic Malagelada i Ramon Buckley, acte organitzat conjuntament amb la Biblioteca Santiago Rusiñol.

L'11 de juny de 2005: taula rodona amb motiu del centenari del naixement de Ramon Planes. Hi intervingueren: Roland Sierra (faceta periodística), Marisa Marsal (faceta d'assagista) i Xavier Gimeno (faceta de novel·lista). Féu de moderador Vicenç Morando.

El 24 de setembre de 2005: celebració del 30è aniversari de l'entitat i 10è de la inauguració de l'Espai Cultural Pere Stämpfli, amb intervenció de Pere Stämpfli, Marisa Marsal i Lluís Jou. Seguidament hi va haver la inauguració de l'exposició de la Secció Fotogràfica amb motiu d'ambdós aniversaris i es va servir un refrigeri a la terrassa.

L'1 d'octubre de 2005: conferència a càrrec d'Antoni Sella i Montserrat, director del Consorci del Patrimoni de Sitges, sobre "Turisme i identitat local". Féu la presentació Miquel Marzal.

El 8 d'octubre de 2005: conferència a càrrec del doctor Joan F. Cabestany i Fort, historiador, membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans i delegat d'aquesta entitat als Amics de l'Art Romànic sobre "La construcció d'un monestir: benedictins i cistercencs".

Féu la presentació Elena Martínez Gay.

El 22 d'octubre de 2005: conferència a càrrec de Vicenç Carbonell i Virella i d'Ignasi Mª Muntaner i Pascual, membres de l'Institut d'Estudis Penedesencs, sobre "Els Colls-Miralpeix, posem la toponímia al dia". Feren la presentació Marisa Marsal i Andreu Bosch. Va ser un acte organitzat conjuntament amb l'Ajuntament de Sitges.

El 5 de novembre de 2005 presentació del quadern número 47, *El Festival de Cinema Fantàstic i de Terror de Sitges (1968-2003)* de Jordi Varón Pérez, a càrrec de Francesc Borderia i Soler.

El 17 de desembre de 2005: commemoració de "La Cubana: 25 anys de trajectòria teatral", amb intervenció de Vicky Plana, Jordi Milán, Vicenç Morando i Josep Milán. En acabar se celebrà l'arribada del Nadal.

El 4 de febrer de 2006: conferència a càrrec de Joan Garcia Targa, arqueòleg, i de Francesc Xavier Garcia Marquès, biòleg, sobre "Sitges a l'antiguitat: arqueologia i entorn natural".

Publicacions

El febrer de 2005 publicació del número 112 del *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans*, amb l'ajut de Caixa de Sabadell que inclou els següents treballs: *La Morisca, una masia del Garraf: els que hi van viure i els seus descendents (i II)* de David Jou i Andreu, i *Pere Pruna, l'home i l'artista*, de Maria Lluïsa Marsal, text del parlament fet al Grup d'Estudis Sitgetans el 2 d'octubre de 2004.

El 2 d'abril de 2005 publicació, i presentació, del quadern número 46 del GES, *Les caramelles de Sitges*, d'Albert Soler i Marcé.

El maig de 2005 publicació del número 113 del *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans* que inclou els següents treballs: *Santa Tecla: vaivens de la Festa Major petita de Sitges*, presentació del llibre del mateix títol feta pel Vicenç Morando, al local del GES el 20 de setembre de 2004, i *Els projectes de construcció d'una escola pública a Sitges*, de Froilan Franco. Inclou, també la *Memòria del Grup d'Estudis Sitgetans de desembre de 2003 a desembre de 2004*, a càrrec de Miquel Marzal.

L'agost de 2005 publicació del número 114 del *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans*, amb l'ajut de Caixa Penedès, que inclou els següents treballs: *La pesca tradicional a Sitges*, de David Jou i Andreu, parlament pronunciat al local del Grup d'Estudis Sitgetans el dia 18 de setembre de 2004, *Les entitats fotogràfiques de Sitges*, d'Antoni Corella i Miracle, parlament pronunciat al local del Grup d'Estudis Sitgetans el dia 14 de maig de 2005, i *Les claus de volta de la parròquia (1)*, d'Ignasi Mª Muntaner.

El 5 de novembre de 2005 publicació, i presentació, del quadern número 47, *El Festival de Cinema Fantàstic i de Terror de Sitges (1968-2003)* de Jordi Varon Pérez.

El novembre de 2005 publicació del número 115 del *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans*. Inclou els següents treballs: *Les claus de volta de la parròquia (2)*, d'Ignasi Maria Muntaner, *l'Índex temàtic i onomàstic dels números 60-115 i l'Índex general dels números 60-115 (1992-2005)*.

Activitats de la Secció fotogràfica

Si a gener de 2005 el nombre dels seus membres era de 28, a novembre-desembre del mateix any és de 46. La secció no ha tingut cap baixa i ha experimentat un augment d'un 60,86 % de membres.

Pel que fa a les seves activitats, han estat les següents. Les quatre exposicions ordinàries trimestrals de 2005 i una de 2006: del 14 al 28 de febrer de 2005, del 2 al 17 de juliol de 2005, del 15 al 30 de setembre de 2005, exposició fotogràfica commemorativa del 30è aniversari de la fundació del GES i del 10è. de la inauguració de l'Espai Cultural Pere Stämpfli, del 3 al 15 de desembre de 2005 i del 1 al 15 de febrer de 2006, exposició col·lectiva de temàtica lliure.

Pel que fa a exposicions extraordinàries: *Festival FotoMaig 05*, del 13 al 29 de maig de 2005, *Col·lectiva de fotògrafs del GES* al Mercat Vell, *50è aniversari de la creu de Sant Isidre* a la Biblioteca Santiago Rusiñol, *Concurs La Sardana*, amb motiu del centenari de la sardana a Sitges, a l'Espai Pere Stämpfli, *Cultura popular catalana*, de la Federació Catalana de Fotografia, a l'Estudi Vidal, *El nu*, al Bar Casablanca, *Els oficis*, al Cafè de l'Art del Retiro, *Concurs Carnaval 2005*, a l'Escorxador, *Fotografies premiades de fotògrafs sitgetans*, al Cafè Restaurant Tu Casa.

També es van realitzar altres activitats complementàries del FotoMaig 05: conferència sobre *Les entitats fotogràfiques de Sitges* el 14 de maig de 2005, presentació del llibre *Vida i muerte de la República Española* de Henry Buckley, amb projecció d'imatges, el 21 de maig de 2005, el 22 de maig de 2005 projecció de vídeos i pel·lícules d'autors sitgetans, el 28 de maig de 2005 projecció d'imatges diapositives i imatges digitals d'autors sitgetans, el 29 de maig de 2005 una conferència teòrica i pràctica d'*Introducció a la fotografia digital*

Altres activitats fotogràfiques diverses van ser: el 23 de març de 2005 sessió d'introducció al programari Photoshop i la fotografia digital, el 9 d'abril de 2005 sortida fotogràfica a la creu de Sant Isidre amb la intenció d'obtenir imatges per a l'exposició fotogràfica del 50è aniversari de la creu de Sant Isidre, establi-

ment de relacions de col·laboració amb administracions públiques locals i amb altres entitats comarcals, per a la presentació i preparació del projecte d'exposició fotogràfica del 50è aniversari de la mort de Joaquim Sunyer, diverses sessions fotogràfiques col·lectives al parc natural del Garraf, relacionades amb aquest projecte d'exposició, establiment d'un calendari regular de reunions, nomenament de diverses comissions de treball, renovació dels càrrecs de la entitat

Altres actes organitzats en col·laboració entre la secció fotogràfica i altres persones, col·lectius o entitats

van ser: del 15 al 30 de març de 2005 exposició de fotografies en blanc i negre de Josep Mª Jornet i Sentís sobre el tema *Cares del Ral·li de cotxes antics*, del 15 d'abril a l'1 de maig de 2005 exposició de fotografies de Josep Mª Jornet i Sentís *Records d'uns viatges de vacances: la Seu d'Urgell, Andorra i Oporto*, del 4 al 18 de juny de 2005 exposició de fotografies en blanc i negre de Josep Mª Jornet i Sentís *Cares sitgetanes i d'altres que no ho són. 4ª sèrie*, presentada per Marisa Marsal, del 19 al 31 d'agost de 2005 exposició organitzada per les geganteres en col·laboració amb altres entitats sobre *Quaranta anys dels gegants americanos*.

Les claus de volta de la Parròquia (4)

Ignasi Mª Muntaner

L'any 1913, Ramon Casas va encarregar a Arcadi Mas i Fontdevila que pintés en el timpà de la nova porta una escena de la vida de santa Caterina, la de les seves 'Noces Místiques'. En realitat, el que va pagar la pintura va ser Charles Deering, que en el *Baluart* de 4 de gener de 1914 és designat, misteriosament, com un "devot foraster". Aquest fet de les 'noces' de la santa es refereix a una aparició del nen Jesús, assegut a la falda de Maria, a santa Caterina, aparició en la qual li dóna un anell com a penyora de la celebració amb ella d'un casament místic, espiritual.

S'atribueix aquest 'casament' tant a santa Caterina de Alexandria com a santa Caterina de Siena, però, en realitat, sembla que tingué lloc amb la verge de Siena, i posteriorment, per confusió, es van traslladar a l'altra santa Caterina, la d'Alexandria. Així en les representacions de la iconografia tradicional cristiana aquestes 'noces' tenen per protagonista tant una santa com l'altra. Pel que fa a santa Caterina d'Alexandria, que és la santa que ens ocupa, es pintada celebrant aquestes nocces pels pintors Memling i Filippino Lippi en el segle XV i Correggio i Veronese en el XVI.

En la seva pintura, Mas i Fondevila representa l'escena amb quatre personatges: el nen Jesús, la Mare de Déu, sant Josep i santa Caterina. La Mare de Déu aguanta el nen Jesús, que allarga la mà a santa Caterina i, encara que no es veu gaire clar, li deu estar posant l'anell. Sant Josep, al costat, amb una vara a la mà, s'ho mira. Els personatges estan en una galeria amb una balustrada de pedra de la qual surten, als seus extrems dret i esquerra, dues columnes salomòniques, que se suposa que aguanten una pèrgola. Al fons, més enllà de la balustrada, s'entreveu un paisatge indeterminat. Però en el seu extrem esquerra, darrere de l'esquena de la santa, hi ha representades clarament les dues torres dels Molins, al costat dels quals anaven a esbargir-se els sitgetans en les festes populars¹. Quan Mas i Fondevila va pintar el seu fresc, l'any 1913, els Molins encara eren tots dos en peus. No va ser fins el 1916, que un dels dos, que sembla que amenaçava ruïna, va ser enderrocat i les seves pedres es van aprofitar per a aixecar el convent de les Mercedàries.

La pintura feta per Mas i Fondevila en 1913 va durar, amb problemes, fins a 1973. Durant la guerra civil sembla que no va sofrir cap agressió, i malgrat els problemes de l'atac dels aires salins del mar i del sol que hi batia de ple, va anar aguantant força anys més. L'any 1973, però, ja estava molt deteriorada i les figures gairebé no es veien. Aleshores es va prendre la decisió d'encarregar la seva restauració a la pintora Teresa Ferrer i Olivé. En la restauració va desaparèixer la figura de sant Josep. Vint anys més tard, el 1993, el dibuix s'havia pràcticament esborrat de nou. Aleshores es va pensar a substituir la pintura al fresc per unes rajoles, d'una tècnica nova, que semblava que oferien garanties de durabilitat, i s'hi va pintar una escena aproximadament semblant a l'original. Avui, i des de vers l'any 2000, les rajoles estan de nou completament esborrades i no s'hi pot veure res.

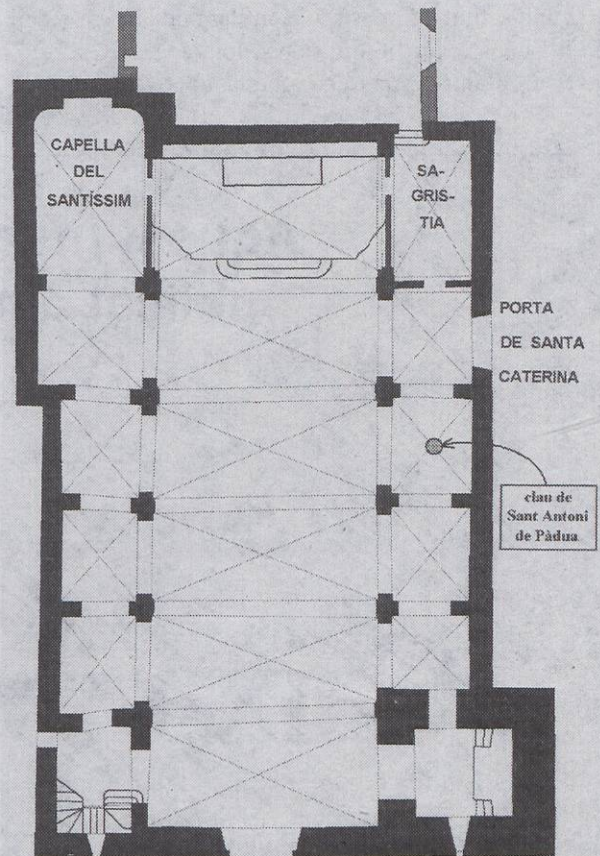
La clau de Sant Antoni de Pàdua

A la nau lateral dreta de la parròquia, en el tercer espai entre pilastres hi ha una altra clau de volta, la de sant Antoni de Pàdua. La identificació és fàcil per la manera com està representat el sant: les seves faccions d'acord amb la manera com el representa la iconografia tradicional, l'hàbit franciscà i el fet de portar el nen Jesús en braços. Hi ha però alguns detalls curiosos. El primer és un ram de flors que porta el sant a la mà esquerra. No sé què es el que vol indicar. L'altre detall són les dues persones agenollades a banda i banda del sant, un home i una dona. La seva posició i la seva

actitud són les tradicionals dels oferents d'un altar, d'un quadre, etc. Sembla que cal entendre que són representacions dels que van pagar la clau de volta, o, potser, si és que ha existit mai, l'altar i retaule de sant Antoni que, en teoria, hi devia haver en la capella de la parròquia coronada per aquesta clau de volta.

Aquest és el problema més important que presenta aquesta clau. En totes les capelles de la parròquia les altres claus de volta corresponen a altars, amb els seus respectius retaules, que consta documentalment que hi ha hagut a l'església. En canvi, que jo sàpiga, no consta que hagi existit mai a la parròquia un altar, antic, de sant Antoni. No hi ha hagut tampoc a Sitges, sembla, cap confraria de sant Antoni, i sembla que originàriament les capelles laterals de la parròquia es van distribuir entre les diverses confraries sitgetanes.

Sí que es parla d'altars de sant Antoni, però és cap a la meitat del segle XIX. Mossèn Fèlix Clarà diu que quan es va fer la nova capella del Santíssim a la banda de mar de la parròquia, a l'antiga capella es va posar el retaule dels Dolors, que abans estava sota del campanar, i al seu costat un altar de sant Antoni, en el qual

¹ Agraeixo a Isabel Coll haver-me proporcionat la fotografia de la pintura de Mas i Fondevila.

² B. Llopis i F. Clarà: *Dos treballs de història de Sitges de mitjans del segle XIX*, Sitges (GES)1982, p 63

³ J. Llopis: *Assaig històric de la vila de Sitges*, Sitges GES 1977 p. 103

hi havia una imatge del sant obra de Francesc Passarell, escultor barceloní del segle XIX ². És la mateixa localització, a l'antiga capella del Santíssim, que repeteix Llopis i Bofill ³.

De totes maneres, sant Antoni de Pàdua, tingués o no tingués l'altar i retaule, va ser un sant que va gaudir, i encara gaudeix, d'una amplíssima devoció. El nom d'Antoni és de manera constant i repetitiva el de moltíssimes persones de Sitges. Potser la presència dels dos donants en la clau de volta, vol indicar que l'altar que hi devia haver a sota no va ser pagat per cap confraria, sinó per una família particular, i també és lògic pensar que aquesta família no devia poder gastar-hi tants diners com una agrupació religiosa, és a dir, que no va poder pagar un retaule sinó només un simple altar. Per això, aquest altar sense retaule no ha arribat fins a nosaltres. No es una hipòtesi segura, però almenys pot ser probable.

Pel que fa a sant Antoni de Pàdua, malgrat el seu nom, no va néixer a la ciutat italiana de Pàdova, sinó a Lisboa, l'any 1195. Va ser canonge regular, fins que, per anar missionar a Àfrica es va fer franciscà. Problemes de salut li ho van impedir i va passar a Itàlia, a Assís, al costat de sant Francesc. Va desenrotllar una activitat intensíssima al llarg de la seva vida i se li va aparèixer en moltes ocasions Jesús en la figura d'un infant, i és per això que la iconografia cristia-

na el representa amb un nen Jesús als braços. Va morir a Pàdua l'any 1231, i els seus conciudadans li va aixecar una sumptuosíssima església, al costat de la qual la catedral de la ciutat és d'una pobresa notable.

**Aquest número ha estat
publicat amb l'ajuda de**

Caixa **Penedès**